3 1761 08123006 2

Masaryk, Tomas Garrigue
Nase prace a ukoly

DB
200
.8
M3

UNIVERSITY OF TORONTO
LIBRARY

purchased from the
FORD FOUNDATION GRANT

for

EAST EUROPEAN STUDIES

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Toronto

http://www.archive.org/details/naeprcekolye00masa

CJ042

T. G. MASARYK:

NAŠE PRÁCE A ÚKOLY

ŘEČ NA SCHŮZI ČESKOSLOVENSKÉHO SPOLKU V PETROHRADĚ, 18. KVĚTNA 1917.

Nákladem Československé Národní Rady
Petrohrad, 1917.

LIBRARY
MAR 22 1974
UNIVERSITY OF TORONTO

DB
200
.8
M3

Děkuji vám především za přátelské a milé uvítání. Ke zprávě, která vám byla podána o věcech zde, podám vám zprávu o věcech na západě. Stručně řečeno ospravedlním, proč jsem nepřijel dříve, až teprve teď. Vlastně nebudu se ospravedlňovati; nemám proč. Jen vyložím.

Začnu hned od počátku války. Mne zastihla válka v Německu. Chtěl jsem jeti do Paříže a do Londýna. Mohu to teď říci, měl jsem snad trochu idealistickou a snad i fantastickou myšlenku,

chtěl jsem smířit Srby a Bulhary. Jako neutrální český člověk, nakloněný oběma slovanským národům, domníval jsem se, že by to bylo možné a chtěl jsem najíti podporu ve Francii a v Londýně, předpokládaje, že v Petrohradě (kamž jsem také chtěl zajeti) bude věc vyřízena sama sebou.

Já jsem očekával válku. Ale nečekal jsem ji tak brzy. Podle všeho, jak se mluvilo a co se vědělo, podle dojmů, které mám a měl jsem z delegací a z různých zpráv z Německa i odjinud, myslil jsem, že válka bude za několik let. Obával jsem se, aby nebylo sporů mezi Slovany, mezi Srby a Bulhary. Ale válka přišla dříve. Přiznám se, že jsem nevěřil v možnost války. I když byla válka vypovězena, ještě jsem nevěřil. Myslil jsem, že se to nějak upraví a že prohlášení války se strany Německa má být jen silným nátlakem.

Nemohl jsem se vrátiti z Německa do Prahy, nebylo vlaků. Tož jsem asi týden nebo co po vypovězení války mohl pozorovati připravenost Německa. Měl jsem velmi silný dojem z toho, co jsem viděl. To byla skutečná připravenost. Šlo všechno jak na šňůrce, jako na drátku. Viděl jsem nejen vojenskou

správu při práci, ale pozoroval jsem massy vojáků, jak přicházely z domova a byly zařazovány do pluků, jaký — jak se říká — materiál Němci mají. Od toho okamžiku byl jsem přesvědčen, že spojenci budou míti úkol velmi těžký a nebyl jsem z těch, kteří se počátečními ruskými úspěchy dali svésti k upřílišněnému optimismu. Já jsem věřil, a dosud věřím v naše vítězství. Ale i ještě teď zbývá pro spojence mnoho práce, nehledě ani na zvláštní poměry, které zavládly nyní na Rusi.

Začátkem měsíce srpna jsem se vrátil do Prahy. Jak víte, vláda zrušila, vlastně zničila, všechny naše politické strany. My jsme se nemohli scházeti jako strana, žádná strana. Pamatujete se, jak noviny byly sešněrovány, jak velmi brzy policie vlastně stala se jediným chefredaktorem všech českých a slovenských listů. Buď tam přímo dávala, co si přála, nebo jeřídila konfiskacemi a hrozbami. Listy, které se nedaly — to všecko víte — byly zastaveny jeden po druhém.

Druhý velmi silný dojem, který trvá do dnes a je rozhodný pro mne i mé jednání, byli naši čeští vojáci. Totiž, že oni sami šli na front neochotně, že

velmi brzy odpírali bojovat a že se vzdávali. Když jsem považil, že je to lid — ne političtí vůdcové — prostý lid, mužstvo, když jsem pozoroval některé ty pluky a oddíly, když je vedli na nádraží, jak měli své slovanské nebo české praporečky, když jsem viděl, že jeden pluk přinesl ohromně veliký český prapor a důstojníci, třeba že zuřili, přece v Praze si netroufali odporovat, když jsem četl nebo slyšel zprávy, jak naši vojáci na vagonech, ve kterých byli odváženi, psali křídou »vývoz čerstvého českého masa do Srbska« nebo »do Ruska«, když jsem slyšel, jak zpívali „Červený šátečku, kolem se toč, táhneme na Rusa, nevíme proč" atd., to všechno na mne udělalo ohromný dojem. Já jsem se zastyděl, že my, političtí vůdcové, byli jsme bezradní ještě v okamžiku, když už naši vojáci zvedli revoluci. To hnutí vyšlo skutečně z lidu. Já jsem cítil, že naše vojsko dělá, co my vůdcové jsme hlásali. Slovanský program měly přece všechny naše strany a uznávaly ho, ale naši vojáci začali ten program provádět za nových těžkých okamžiků bez ohledu na život a na smrt. A přišly brzy zprávy, že vojáci byli krutě trestáni,

jakmile vyjeli z Prahy a jiných větších českých měst.

Doslechli jsme se již o trestu smrti. Pak přišly na Moravě honby na ty, kteří měli ruský manifest. První byl pověšen Kratochvíl, pak přišel druhý, třetí atd.

Za těch okolností a vida toto, byl jsem jist, že musíme jíti po příkladu našich vojáků a já jsem se staral — to je přirozené — vyzvěděti mínění druhých politických vůdců. Třeba že jsme zde v přátelském kroužku, nečekejte ode mne, že vám povím, s kým jsem mluvil a co.

Jel jsem dvakrát do Holandska, podařilo se mně to, abych viděl, co se venku děje. Chtěl jsem po případě býti ve spojení se svými politickými přáteli z Francie a Anglie. Navázal jsem styky v Holandsku a vrátil se do Prahy; umínil jsem si, že pojedu ještě do Itálie, odkud ještě jsem se chtěl vrátit. Tak jsem se dostal v měsíci prosinci 1914 do Říma. Z Říma podle plánu jsem jel do Švýcarska, do Ženevy. Doufal jsem, že tam přijede někdo z Francouzů, zejména prof. Denis, s nímž jsem byl ve spojení již v Holandsku. My jsme se do spojení do-

stali a — jak řečeno — ještě jsem chtěl jeti domů. Šel jsem na rakouský konsulát vybavit si pas a že pojedu domů. Ale sotva že jsem měl pas v kapse, již přicházely zprávy — byliť jsme v podzemním spojení s Prahou: „Nejezdi, neboť je zle!“ A tak jsem nejel. Ještě jsem měl sice dosti práce doma, myslil jsem to lépe sorganisovat, ale když to nešlo, zůstal jsem tedy v Ženevě. Až bude po vojně, možno, uslyšíte aspoň částečně, co se všecko v Ženevě dálo. Hotový román a zajímavé věci, jak naši lidé, hlavně dělníci, (inteligence tam téměř nebylo), čiperně pracovali. Byli jsme dlouho v pravidelném spojení s Prahou. To bylo na jaře roku 1915. Organisovali jsme zahraniční revoluční komitét, úkoly byly dány samy sebou; především nejtěžší finanční. Šel jsem do ciziny bez větších peněz. Právě na peníze rakouská vláda dávala strašný pozor. Abych byl isolován, abych nemohl nic dělat. Všecky banky byly pod nejpřísnějším dozorem, aby se vědělo, komu a kam peníze posílají. A brzy vůbec žádné peníze se nemohly posílat. Tehdy bylo samo sebou dáno a bylo to už doma řečeno, že pomůže Amerika. Psal jsem

tedy do Ameriky a američtí Čechové, budiž jim za to čest, slušně financují naše hnutí. Nemusím vám dokládati, že je třeba peněz mnoho. Jen část toho jest žurnalistika: naše listy, které vydáváme zejména v Paříži (La Nation Tchèque pod redakcí prof. Denisa, Československá Samostatnost). Ale vedle toho je potřebí spolupracovati i v žurnálech jiných, francouzských, anglických, italských atd. Velmi rozvětvenou síť zpravodajskou máme teď ve všech západních zemích.

A ovšem pak byl úkol politický, diplomatický: přijíti ve spojení s vládami. V té příčině bylo před válkou vykonáno velmi málo. U nás v Čechách jsme sice mluvili a těšili se z jakýchsi česko-francouzských styků. (Pamatujete se na dra Podlipného, jenž jezdil se Sokoly do Francie; jeden zájezd byl také do Londýna). Ale politických styků nebylo žádných, ani s Ruskem. Vážných styků, jako je měli kdysi Maďaři a Poláci, s rozhodujícími politiky a státníky nebylo. My jsme se vždycky spokojovali s trochou společenských styků. Dělalo se s tím mnoho řečí u nás, ale v celku nikdo o nás nevěděl.

Ale rakouská vláda nám pomohla pronásledováním. Když přicházely pak zprávy ve všech listech, že se věší, že se konfiskuje, že dr. Kramář byl zavřen, když přišla zpráva, že bývalý velmi vlivný policejní úředník Olič byl zavřen, pak na západě začali chápat, že se v Čechách něco děje. Pak chodily zprávy o vzdávání se vojska atd. Pomalu jsme se dostali do styku se všemi politickými činiteli západních zemí.

Proč jsem nešel do Ruska hned z počátku? K tomu je výklad tento: Technicky, čistě technicky nelze zde pracovat, zejména ne za starého režimu, protože komunikace s Ruskem, i telegrafická, je takřka illusorní. Telegram jde odtud týden i více. Teď si představte, jak by z Petrohradu bylo možno říditi naši práci v Londýně, Paříži, Ženevě a Římě. To je nemyslitelné z čistě dopravních příčin. Divil jsem se, že to i zde někteří z vás nechápali. To je dáno zeměpisem, isolací Ruska. K tomu přistupuje, že politické centrum nebylo v Petrohradě. Bylo v Paříži a v Londýně, tam se rozhodovalo vše. A teď si představte, že já, jsa jediný, bych seděl zde v Petrohra-

dě a tam by se rozhodovalo; to není myslitelné. Ti, co v tom viděli nedostatek slovanství, byli většinou krátkozrací politikové. Slovanství nezáleží v tom, zda jsem zde nebo tam, nýbrž v tom, co se pro nás a Slovanstvo dělá.

Povím hned ještě, že jsem od samého počátku války všude byl ve spojení s ruskou diplomacií. To není ruská vláda, když jsem mluvil s Izvolským a Benkendorfem, nyní již nebožtíkem, a v Berně s ruskými vyslanci a úředníky? První memorandum o české otázce, které bylo sepsáno, bylo zvláštním poslem posláno do Petrohradu Sazonovu. Nemohl jsem všecky tyto věci dávat na velký buben; proto je tím nelojálnější od staré vlády ruské i od našich krátkozrakých lidí, že tato fakta byla umlčována.

Na západě dodělali jsme se největšího úspěchu, toho, že do oficiálního programu spojenců, který je také podepsán ruskou vládou, bylo pojato osvobození Čechoslováků. My za to děkujeme francouzské vládě, v první řadě Briandovi a jeho vlivu. Tehdy československá otázka poprvé se dostala po dlouhé době na mezinárodní forum. Dosud byla považována jen za

otázku vnitřněrakouskou, do níž světu nic není. Tu máme poprvé dokument, kde spojenci uznávají československou otázku za mezinárodní. A za to jim musíme býti vděčni. A jest to Francie, která to vykonala. Musím podle pravdy říci, že největší zásluhu o to má dr. Beneš.

Při té příležitosti vzpomenu jen stručně, že dr. Beneš, stejně jako já, byl ve spojení s našimi lidmi v Praze, a že skutečně on tak, jako já representuje to spojení s Čechami. To je naše autorita. Nemluvím jen za sebe, já mluvím, znaje pravé smýšlení všech stran a hlavních lidí celého národa. Nemohu zatím mluviti podrobně, nechci, aby doma z toho se někomu stala nějaká persekuce.

Z toho důvodu, že na západě se seznamováním s československou otázkou bylo tolik práce, nemohl jsem sem. Moje zásada byla, že československá věc musí býti nejen věcí ruskou, nýbrž i západu, všech spojenců stejně. A také z těch technických důvodů, jak jsem řekl, přítomnost na západě byla nutná. Jest pochopitelné, že spojení s Prahou, Vídní a Uhrami přes

Švýcarsko jest nejkratší a tedy nejsnadnější a tudíž organisace v Ženevě a Paříži byla vynucena geografickou i politickou situací. Žádné západnictví žádné východnictví, nýbrž zdravý smysl a práce! Ale uznávali jsme, že Rusko jako největší slovanský stát by mělo míti zástupce Národní Rady, a z těchto důvodů jsme poslali kolegu Dúricha a později dra Štefánika do Petrohradu. Já nerad chodím okolo horké kaše. Ale nyní není na čase vzpomínat starých sporů. Vím, že čekáte, že vám o tom něco povím. Je těžko rozumět, co se to tu vlastně dálo. Já připouštím, že starý režim je spoluvinen, ve slovanských věcech neměl iniciativy a nic neorganisoval.

A což, co jest naším úkolem teď? Na těch chybách se učiti a udělati si možný program. Ten je ve dvou položkách.

Paragraf první: vojsko. Co nejvíce československého vojska, co největší československou armádu! Aby svět viděl, že československý národ je proti Rakousko-Uhersku doopravdy. Jen si představte jeden, dva korpusy na frontě; pak se bude o nás každý den dávat

bulletin, co dělá naše armáda, pak celý svět se naučí, co jsou to Češi a Slováci a pak se již na nás nezapomene. To také byl hlavní úkol posl. Dürricha, za tím sem šel.

Druhá věc vedle vojska jsou zajatci: ulevovat zajatcům co nejvíce, starat se o ně, organisovat je. Když chceme mít vojsko, musíme se starat o zajatce. Osvobození zajatců bez toho, že by hned byli zařazeni do vojska nebo na práci, bylo nemožno podle všude platných pravidel mezinárodních. Možno se o zajatce starati, míti organisaci, míti je v evidenci, pomáhat jim ve spojení s domovem, starat se o ně v případě nemoci, atd.

Tedy vojsko a starost o zajatce, což je vlastně jedno a totéž.

A taktika při tom jest dána sama sebou. Teď zejména, když jsme na Rusi propásli již skoro tři roky, teď je již na čase konečně pracovat. A tedy nechme hádek. Ne že bychom zapomněli, ale nechme toho teď, když stojíme před nepřítelem, který na nás střílí. My se nebudeme hádat, místo abychom střileli do něho. My si ty věci vyřídíme, až na to bude čas po vojně!

Mám ten dojem, kdyby Rakousko bylo posedlé svatým duchem, jako není, a kdyby si bylo lámalo hlavu co nejvíce, aby nám škodilo, nemohlo prosebe vymyslit nic lepšího a pro nás nic horšího než ty hádky a to, co se zde dálo. Tudíž s tím pryč!

Druhé: starat se o nás, o sebe. Chci tím říci docela jasně a určitě, nemíchati se do ruských poměrů. Ne že bychom nesympatisovali, ne že bychom neměli radost z revoluce a demokracie, ovšem z revoluce pořádku a práce. Ale my nejsme k tomu povoláni míchat se do ruských poměrů. Zejména bychom nemohli připustit, aby se našeho vojska snad užívalo k tomu, dělat nějaký pořádek. To ať si Rusové vyřídí sami. To není národní egoismus, to je rozumná taktika, daná poměry. My jsme hosty, třebaže u bratra, my prostě respektujeme bratrovu domácnost a nesmíme se mu do ní míchati.

A mám-li říci slovo o budoucnosti, myslím, že situace jest dosti vážná. Ale nezoufám. Nikdy jsem nezoufal, nebudu zoufat ani teď. Co a jak se

vyvine, zejména zde na Rusi, nikdo neví, a rozumí se, že každý na to myslí. Na jedné straně si představujeme, jak bude, když dosáhneme maxima svých tužeb (československé samostatnosti), ale na druhé straně se musíme také zabývat otázkou, co, kdyby to nedopadlo tak dobře a kdybychom se musili spokojiti s minimem? Určitěji řečeno, že by to Rakousko-Uhersko přece v nějaké formě zůstalo a my s ním jestě přece na čas zůstali svázáni. I vybudování samostatnosti nebude lehký úkol, jak si mnozí představují. Nutno vše upraviti po stránce administrativní, politické a finanční, a v tomto směru bude nesnadná zejména organisace Slovenska. Němci a Maďaři budou nám při tom házeti klacky pod nohy. Bylo by dobře, kdyby lidé se zkušenostmi politic'ými atd. scházeli se v kroužcích, kde by se o tom věcně uvažovalo a kde by se udělal celý plán. My již v naší kanceláři v Paříži máme celý štáb pracovníků, připravujících projekty, až bude konference mírová. Na kongresu bude zas mnoho práce pro nás, informační atd. A vůbec příprava administrace nového státu . . .

To je těžký, ale ovšem milý úkol. Velmi nemilý, ale stejně těžký bude úkol, kdybychom byli nuceni zůstati při Rakousko-Uhersku. Ale to vidím již nyní, že nám nebude hůře, jak mnozí mysleli, než bylo před válkou, nýbrž lépe. Protože jsme ukázali zuby. Já si pro ten nejhorší případ představuji, že zahraniční organisace zůstane, že nezmizí. My budeme stále a pořád udržovati českou otázku na denním pořádku mezinárodním, aby radikální hnutí doma mělo mezinárodní posilu. A radikálně, to jest proti Rak.-Uhersku, proti Habsburkům. Jen si to řekněme! My jsme si všichni dost hlavu nalámali, jak bychom se udrželi v tom Rakousku, citovali jsme Palackého, že by se Rakousko muselo vytvořit, kdyby ho nebylo atd., ve skutečnosti byl to jen strach. Tato válka naučí nás nebát se již a býti radikálními do opravdy. Tudíž v nejhorším případě budeme pokračovat. Jak by se to vyvinulo, co bychom dělali — to je věc budoucnosti. Doufejme, že toho nebude třeba.

Chci zakončiti, že máme naději — ať již na případ maxima nebo minima nebo něco uprostřed — že to s námi

430 650/2

půjde dosti dobře. Moje očekávání zakládá se na té zkušenosti, že náš lid doma se choval velmi dobře. Jen si představte: Nic se nedovídá, co se venku děje, jen co mu policie předkládá, činí se naň ohromný nátlak, ale nedal se zlomiti. Nikdo z vynikajích lidí nedal žádné prohlášení pro Rak.-Uhersko. Že se najdou lidé, kteří ze strachu, po případě za peníze dají nějaké prohlášení, to nic neznamená. Faktum je, že naši vůdcové ještě jsou v žalářích a proto všecko to svolávání parlamentu je směšná věc. Je jasné, že Habsburkové jsou v úzkých. Jim záleží na tom dostat náš národ. Bez československého národa Rakousko-Uhersko je nic. My jsme byli — Rakousko-Uhersko!

A proto těším se z toho a sílí mne to vědomí, že doma postupují stejně, jako my postupujeme zde. Proto můžeme míti naděje do budoucnosti. Neztrácejme naděje, třeba se občas stahují na obzoru i mraky.

To, co jsme vykonali od začátku vojny, opravňuje ke slušným očekáváním. Tím končím.

4/54

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

DB
200
.8
M3

Masaryk, Tomas Garrigue
Nase prace a ukoly

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 09 30 08 06 001 4